הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשה רקח · ספר זרעים

מעשה רקח על הלכות כלאים

רבי מסעוד חי רקח

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשה רקח על הלכות כלאים

רבי מסעוד חי רקח

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשה-רקח-על-הלכות-כלאים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 5
הלכה ד 6
הלכה ו 7
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה יא 9
פרק ג 10
הלכה ג 10
הלכה ד 10
הלכה ט 10
הלכה יב 11
הלכה טו 11
הלכה טז 11
הלכה יז 11
הלכה יח 11
פרק ד 12
הלכה א 12
הלכה ו 12
הלכה ז 12
הלכה יב 12
הלכה טז 12
פרק ה 12
הלכה א 12
הלכה ד 13
הלכה ז 13
הלכה ט 14
הלכה יא 14
הלכה יג 14
הלכה יד 14
הלכה טז 14
הלכה יח 14
הלכה כג 15
הלכה כד 15
פרק ו 15
הלכה ד 15
הלכה ו 16
הלכה ז 16
הלכה ח 16
הלכה יב 16
פרק ז 16
הלכה ב 16
הלכה ד 17
הלכה ו 17
הלכה ז 17
הלכה טז 17
הלכה יז 18
הלכה יח 18
הלכה יט 18
הלכה כג 18
פרק ח 18
הלכה ב 18
הלכה ז 18
הלכה ח 19
הלכה ט 19
הלכה יג 19
פרק ט 20
הלכה א 20
הלכה ב 20
הלכה ו 20
הלכה ז 21

הלכה ט 22
הלכה יא 22
פרק י 24
הלכה ה 24
הלכה טז 24
הלכה כ 25
הלכה כב 25
הלכה כה 25
הלכה כו 25
הלכה כז 25
הלכה כט 26
הלכה לב 27

פרק א

הלכה ב

ואחד הזורע או המנכש וכו'. תוספתא פ"א ובמה שיש לעמוד בדברי רבינו בדין המנכש כבר ביארתי והארכתי בס"ד בספרי מעשה רקח ח"א ריש פרק ח' דהלכות שבת ועיין עוד להרב צרור החיים שבמ"ש יתורץ הכל:

הלכה ג

אסור לזרוע כלאים לגוי וכו'. בתוספתא דכלאים ספ"ב נשנית סתם ויש בה חיסור לשון אמנם בירושלמי סוף ערלה נתבארה היטב אלא שלא מצאתי לרבינו שהזכיר ההיא דמובלעת בתוך ארץ ישראל שאמרו שם שהוא מותר עיי"ש:

ומותר לומר לגוי וכו'. כבר ידוע השגת הראב"ד דאמירה לגוי באיסור לאו בעיא דלא אפשיטא ולחומרא והיא בב"מ דף צ' ומרן ז"ל תירץ עיין עליו גם הטור יו"ד סוף סי' רצ"ו כתב דכוונת רבינו אפילו בשל ישראל ואיני יודע למה כיון שאסור לקיימו היאך יהא מותר לומר לגוי לזורעם ע"כ. והדרישה ופרישה ז"ל תירץ דאפשר דס"ל דלא אסרו לקיים אלא היכא דנעשה בידים האיסור משא"כ כשאומר לגוי ועושה לסברתו דאין איסור באמירה זו ע"כ. והרב ב"ח ז"ל כתב שם דאין זו קושיא דהא דאסור לקיימו אינו אלא לאחר שהשרישו צריך לעוקרו אבל מקמי הכי מותר לקיימו וכו' ע"כ. והוא ע"פ מ"ש רבינו בפ"ה הל' י"ג עיי"ש. וכ"כ הרב החינוך ז"ל פרשת קדושים עיי"ש והרואה יראה דעיקר קושיית הראב"ד באיסור אמירה לגוי עדיין לא נתרצה על נכון מכל שכן שרבינו פסק בסוף הלכות שכירות אמר לגוי חסום פרתי ודוש בה וכו' אסור וכו' ע"כ והרב המגיד ז"ל הביא שם שיש גירסא בדברי רבינו אומר לגוי וכו' כלומר שהוא מותר עיין עליו. אמנם מדלא השיג עליו הראב"ד ז"ל כמ"ש כאן משמע דהיה גורס כגירסתינו גם בפט"ז דאיסורי ביאה הל' י"ג אסר רבינו לומר לגוי לסרס בהמה שלנו ובפרקין הל' ו' אסר לישראל להניח הגוי שירכיב לו אילנות כלאים ובפ"ט הל' ב' אסר לישראל ליתן בהמתו לגוי להרביעה לו.

וראיתי להסמ"ג ז"ל לאוין רע"ט שכתב וז"ל עוד יש חילוק בין כלאי זרעים לכלאי אילנות דבכלאי זרעים מותר לומר לגוי לזורעם ובכלאי אילנות אסור ע"כ. מפשט דבריו נראה דלא הבין דברי רבינו כפי' הר"י קורקוס ז"ל כמבואר אלא שאני תמיה על סידור דבריו שתפס במושלם דבר זה כאילו הוא דבר פשוט והלא עדיין אנו צריכים למודעי מהיכן נ"ל לרבינו דין זה עד שהראב"ד והטור השיגו עליו כנ"ל. ואחר החיפוש מצאתי להרב קרית ספר ז"ל שכתב וז"ל ומותר לומר לגוי לזרוע לו כלאי זרעים דאין האיסור אלא למי שזרע

שדהו כלאים דלא נאמר הארץ לא תזרע כלאים דמהכא נפקא דמותר לזרוע שעורים בצד שדה חבירו הזרועה חיטים עכ"ל. ודין זה הזכירו רבינו בפ"ג הל' ט"ז ועיקרו בברייתא דתורת כהנים וכיון שכן הנה מקום גם לדברי הסמ"ג ז"ל ונתיישבו כל דברי רבינו דלעולם הוא פוסק לחומרא באיסור אמירה לגוי ובהא הוא שפסקה לקולא בפשיטות מהטעם הנ"ל עם כי יש מקום לישא וליתן בדברי הרב ק"ס האלה מ"מ דבריו מכוונים למעיין היטב וכ"כ מרן ז"ל בהל' ו' עיין עליו ועיין עוד להרב זרע אברהם ז"ל או"ח דף י"ד ובשו"ת נחפה בכסף דף ל"ד ומ"ש נראה לענ"ד נכון אף שלא הוזכר במפרשים ז"ל וכבר יש לנו שני עדים נאמנים בדבר ורב גובריהו ז"ל ועיין עוד מ"ש בהל' ו':

ואסור לאדם לקיים וכו' ואם קיימן אינו לוקה. מדכתב אינו לוקה משמע דאף אם יעשה מעשה וכגון שבנה סייג וגדר סביביו וכמ"ש רש"י ז"ל בע"ז דף ס"ד אפ"ה אינו לוקה דאל"כ תיפו"ל דלא עשה מעשה אך קשה דמאותה סוגיא משמע להדיא דלרבנן משרא קא שרי לגמרי ואי רבינו פסק כר"ע הו"ל לחיובי מלקות ואי כרבנן הו"ל להתיר ומרן ז"ל הכריח מהסוגיא דמכות וכו' דלרבנן איסורא מיהא איכא וצ"ל דהך סוגיא דע"ז אינה הלכה מכח אינך סוגייאות ומכח מתניתין דפ"ח דקתני סתמא כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים וכן פ"ה הרואה ירק וכו' וכן בתוספתא ובירושלמי. והנהו נראה שאין סתמן כר"ע דהא לא תנו בחד מנייהו דלוקה ותו דדחיקא מילתא לומר דפליגי מן הקצה אל הקצה דלר"ע לקי ולרבנן אפילו איסורא ליכא אכן מרן ז"ל שהביא מירושלמי דמשמע מיניה דמקיים ע"י מעשה אף רבנן מודו דלקי לא יתיישב לדברי רבינו שהרי כתב דהמקיים אינו לוקה דמשמע אפילו ע"י מעשה ואולי דאין כוונת מרן אלא להוכיח דרבנן ס"ל דאיסורא איכא ולדקדוק זה לבד הוא שהזכיר זה הירושלמי תדע דמתוך תלמודא דידן מוכח להדיא דר"ע אינו מחייב מלקות אלא ע"י מעשה דוקא וכמ"ש התוס' שם בע"ז מההיא דמכות עיין עליהם. שוב ראיתי בס' צרור החיים ז"ל שעמד בדברי מרן הללו והניחו בצ"ע אך לענ"ד נראה במה שכתבתי בכוונת רבינו ומרן ז"ל יתורץ הכל ועיין מ"ש עוד בפ"ח דהל' שבת:

הלכה ד

אין אסור וכו'. האי למאכל אדם שכתב רבינו כאן כוונתו לבעלי חיים דאל"כ לא היה צריך לפרש אבל עשבים המרים וכו' וסמך עצמו למ"ש בפ"ה וכמ"ש מרן ז"ל גם הרב קרית ספר השמיט הך רישא ולא כתב אלא עשבים המרים וכו':

הלכה ו

ואסור לישראל להניח וכו'. כתב מרן ז"ל דאין לומר דפסק כר' אלעזר דבפ"ט דהל' מלכים פסק דלא כוותיה וכו' ע"כ והיינו משום דשם לא הזכיר אלא הז' מצות אמנם שכח ז"ל מ"ש רבינו ז"ל שם פרק י' הל' ו' דמפי הקבלה דבני נח הוזהרו על הרכבת האילן וכן הקשה המל"מ ז"ל ולא עוד אלא דמרן ז"ל גופיה שם הביא הא דר"א וכו' וכאן כתב בהיפך. תו קשה דבב"י יו"ד סי' רצ"ו הכריח לדין זה משם הרא"ש דלא גרע מכשותא בכרמא דאסור ע"כ ולדעת רבינו הדבר מבואר כנזכר וא"צ לכשותא בכרמא ולפי האמור דייק רבינו לכתוב תיבת להניח דאפילו בלי אמירה אסור כיון שהוא מוזהר עליה ומה מאד תמהתי על הפרישה ז"ל דביו"ד סי' רצ"ו הקשה על הטור והרב ב"י ומרן כ"מ והר"ן והראב"ד ז"ל שהשיגו על מ"ש רבינו לעיל הל' ג' שמותר לומר לגוי לזרוע לו כלאים ובפ"ט פסק דאסור לישראל ליתן בהמתו לגוי להרביעה לו והו"ל להקשות להרמב"ם דקשה מדידיה אדידיה וכו' ע"כ כל זה גרם לו מפני שלא ראה דברי רבינו בפ"י מהל' מלכים ששם ביאר שבני נח הוזהרו על הרבעת בהמה ולכך אסר לומר לגוי להרביע בהמתו מפני שהוא עצמו מוזהר עליה משא"כ בכלאי זרעים והוא פשוט הרבה: **ומותר לזרוע וכו'**. מרן ז"ל האריך קצת על דברי רבינו והביא דברי הר"ן ז"ל אך יש לעמוד בדבריו וכתבתי בס"ד בפ"ה עיי"ש:

פרק ב

הלכה א

זרע שנתערב וכו' ו**אם זרע לוקה**. ריש פ"ב דכלאים וכמ"ש מרן ז"ל אך יש לעמוד דשם באותה משנה לא הוזכר מלקות ואדרבה בירושלמי שם אמרו לא כן אמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן מזיד אסור בשוגג מותר תמן את מרבה לבטל איסור תורה ברם הכא את מרבה לבטל מפני מראית העין ע"כ משמע דאין איסור זה אלא מפני מראית העין ומדרבנן ומהתימה ג"כ על מרן ז"ל שהזכיר זה להכריח דרבינו פסק כחכמים לקולא מהך טעמא ולא נרגש ממ"ש רבינו דלוקה. גם ראיתי להרב בני חיי בלשונות הרמב"ם דף י"ד ע"ג שהקשה קושיא זו בשם רבני קוסטאנטינא יע"א ועוד הוסיף להקשות מגמרא דידן בבא בתרא פרק המוכר פירות (בבא בתרא דף צ"ד) אמתניתין דהמוכר פירות הרי זה מקבל עליו רובע טינופת לסאה וכו' ואמרינן בגמרא אמר רב הונא אם בא לנפות מנפה את כולה אמרי לה דינא ואמרי לה קנסא וכו' מיתבי כל סאה שיש בה רובע [ממין אחר] ימעט סברוה דרובע דכלאים כיותר מרובע דהכא

וקתני ימעט ומשני לא רובע דכלאים כי רובע דהכא אי הכי אמאי ימעט משום חומרא דכלאים ופי' רשב"ם דאפי' מיעוט לא הוה צריך דהא בטל אלא חומרא בעלמא הוא ע"כ הרי דלמסקנא אחד מעשרים ושלש מן התורה כהאי גוונא אין צריך בטול ומ"ש ימעט משום חומרא דכלאים מדרבנן א"כ איך כתב רבינו דלוקה וכו' ע"כ גם הסמ"ג לאוין רע"ט כתב בדברי רבינו אהך מתניתין גופה דאם זרע לוקה עיין עליו.

הן אמת דידוע דשיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני כדאיתא בעירובין גם הרב קרית ספר ז"ל כתב וז"ל ושיעור זה הלכה למשה מסיני וכיון דהוי הל"מ ודאי דילקי עליו מדין תורה והנה רבינו כתב לקמן הל' ו' במה דברים אמורים בשלא נתכוון לערב ובשלא נתכוון לזרוע השני מינין שנתערבו אבל אם נתכוון וכו' אפילו חטה אחת בתוך כרי של שעורים אסור לזורעה ע"כ והוא מהירושלמי ופירוש לא נתכוון שכתב רבינו ר"ל שתחילת העירוב היה שלא לדעתו והוא אינו חפץ כי אם במין האחד בלבד כמ"ש מרן ז"ל שם וכיון שכן לענין המלקות כיון שיש בו שיעור אחד מכ"ג לוקה עכ"פ אפילו לא נתכוון ואם נתכוון אפילו שאין שם אלא חטה אחת אסור אלא דללקות בעינן תערובת שיעור אחד מכ"ג כאשר קבלו חז"ל וענין הכלאים שאסרה תורה אינו אלא לפי מראית העין שאם נראה במראית העין אסור ולוקין עליו וזה נראה שיש ללמדו מדברי רבינו פ"ג הל' ה' שכתב שלא הלכו בכלאים אלא אחר מראית העין ובפרקין הל' ז' כתב דאם אחר שזרע ראה כלאים אם היה אחד מכ"ד הרי זה ילקט וכו' מפני מראית העין ע"כ. ונראה דכוונתו ז"ל דכיון דעיקר איסורו מפני מראית העין וקבלו חז"ל דשיעורו ללקות הוא אחד מכ"ג מעתה גם בציר משיעור זה יש להחמיר ולאסור שמא יאמרו וכו' וזה דוקא אחר שצמח ונראה לעין אבל בשעת העירוב אם הוא פחות מאחד בכ"ג מותר לזורעו אף לכתחילה וכל זה מתבאר היטב מתוך דברי רבינו גם בפירוש המשנה פ"ג דכלאים כתב רבינו וז"ל שמור אלו העיקרין והוא שכלאים אין האזהרה בו אלא למראית העין עיי"ש והביאו מרן ז"ל ספ"ד.

מעתה הנה מקום לדברי מרן ז"ל שהכריח דמאחר שטעם איסור כלאים אינו אלא מפני מראית העין אזלינן בתר המיקל ע"כ דאין כוונתו שהוא מדרבנן דא"כ היכי כתב רבינו עלה דההיא מתניתין דלוקה אלא כוונתו דכיון דמסרה תורה דבר זה למראית העין מעתה אין איסורו מוחלט וברור כשאר איסורין ומועיל לנו לילך בו להקל אף שהוא מה"ת מהטעם האמור ולשון הירושלמי דקתני תמן את מרבה לבטל איסור תורה ברם הכא את מרבה לבטל מפני מראית העין ע"כ הכי פירושו לדעת רבינו והסמ"ג שאין זה דומה לשאר איסורי תורה שנאסרו בהחלט אלא איסור זה שאני דאין איסורו מוחלט שהרי

לא אסרה תורה אלא מראית העין אף שכל אחד בפני עצמו מותר גם שם כלאים הכי משמע שיהיו קרובים זה לזה ונראים כמעורבים למראית העין וכ"כ הרב קרית ספר בפ"ג עיין עליו.

ולפ"ז חל עלינו חובת ביאו"ר להסוגיא דפרק המוכר הנ"ל דכיון דרבינו והסמ"ג ז"ל הבינו הירושלמי הנ"ל כן מעתה נאמר שאינן מפרשין הסוגיא ההיא כפירוש רשב"ם ז"ל אלא מפרשי לה כפירוש שפירשנו בירושלמי לדעתם ז"ל דכי קאמר משום חומרא דכלאים הכוונה דחמיר מכל שאר האיסורין שהרי אין בו איסור מצד עצמו דכל אחד לבדו שרי ומה שהקפידה תורה אינו אלא למראית העין ושיערה בו תורה באחד מכ"ד ומה שהקשו אי הכי אמאי ימעט הכוונה לומר השתא דמדמית מקח וממכר לכלאים דברובע סגי הרי במקח וממכר מחיל ובטיל ולפי דבריך אמאי ימעט ולזה תירץ לו דכיון דהחמירה בו תורה אין ללמוד הימנו והיינו כאמור ונמצאו דברי רבינו והסמ"ג מכוונים.

אך ראיתי בס' צרור החיים ז"ל שהאריך הרבה בענין זה ותירץ להקושיות הנ"ל בהיפך מהמדובר והוא שהתורה לא אסרה אלא כשרוצה לזרוע כלאים וליהנות ממנו ואז אחד בכ"ג אם זרע בכוונה לוקה ופחות מזה השיעור בכוונה אפילו חטה אחת אסור מן התורה וכו' אבל אם זרע שלא בכוונה וכו' שאין כוונתו ליהנות מן האיסור אז ודאי דלא אסרתו תורה אלא שחכמים אסרו מפני מראית העין והם אמרו דפחות מרובע מתבטל בסאה ומותר לזרוע כשאין מתכוין וכו' נמצא לפי הירושלמי ודברי רבינו דהך מתניתין מיירי בשלא נתכוון לערב וכו' וע"ז אמרו בתלמודא דידן פרק המוכר לפי המסקנא דמשום חומרא דכלאים מדרבנן ימעט וכו' עכת"ד. וקשה טובא על פי' זה ולא יתכן בעולם לפי דברי רבינו והירושלמי חדא דדין המלקות לא למדו רבינו אלא מזאת המשנה דקתני בה שיעור האיסור ושיעורין הלכה למשה מסיני ועלה קאמר בירושלמי דמתניתין איירי במכנס כלומר שלא בכוונה וכמ"ש מרן ז"ל שלא היה חפץ במין האחר כלל וכיון שכן הדבר מבואר דזאת המשנה שממנה הוליד רבינו המלקות לא איירי אלא בלא כוונה דבכוונה אפילו חטה אחת אסור כמ"ש בירושלמי ועוד דכיון דרבינו כתב במה דברים אמורים בשלא נתכוון וכו' הרי מבואר כשמש דהמלקות שכתב תחילה איירי בלא נתכוון דהא ודאי עליה קאי שהרי הזכיר דאפילו חטה אחת וכו' אלא מ"ש נראה לענ"ד עיקר:

הלכה יא

הטומן אגודת לפת וכו'. במשנה פ"ק קתני הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היו מקצת עלין מגולין אינו חושש משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשרות וניטלין בשבת ובירושלמי ביארו דלאו דוקא לפת וכו' אלא הוא הדין ירק אחר והוא הדין אילן

אחר ולאו דוקא לפת וצנון אלא בעינן אגודה והן הן דברי רבינו שכתב וכיוצא בה. אלא דקשה קצת לשיטת רבינו דבפ"א דשמיטה ויובל הל' ט"ו פסק הטומן לפת וצנונות וכיוצא בהן בשביעית אם היו מקצת העלין מגולין אינו חושש ואם לאו אסור ע"כ. גם בפכ"ה דהל' שבת פסק בהל' ט"ו וכן לפת או צנונות שהיו טמונות בעפר ומקצת העלין מגולין שומטן בשבת בעלה שלהן ואע"פ שהעפר ננער ע"כ וקשה דלמה לא הצריך שיהיו אגודה דוקא כמו שהצריך כאן גבי כלאים כדי שלא יהיה נראה כזורע דהא מתניתין והירושלמי משוה להו אהדדי לדעתו ז"ל ואם היה מפרש רבינו כפי' הראב"ד ז"ל או כרש"י והתוס' דעלין מגולין משום שבת דוקא נקט לה ניחא אמנם דעת רבינו מבוארת שהרי גם בכלאים הצריך שני התנאים עליו מגולין ואגודה. אכן י"ל דודאי לענין כלאים דוקא הוא דחשו למראית העין טפי משאר איסורין כמ"ש בפיסקא הקודמת דעיקר קפידת התורה אינה אלא למראית העין ומשו"ה החמירו שיהיה אגודה ועליו מגולין דוקא משא"כ לגבי אינך דאף דלעולם בעלמא אנו חוששים מפני הרואים מ"מ כיון דעלין מגולין סגי בהכי כפשטא דמתני' ולא הצריכו בירושלמי אגודה אלא לענין כלאים דוקא מהטעם האמור ומטעם זה לא הזכיר באינך שום אילן וכו'. אכן אכתי קשה דלא מצאתי שהזכירו רבינו דין זה לענין מעשר כלל ואין לומר דסמך וכו' שהרי הזכירו בכולם. ונראה לענ"ד שנרגש רבינו בקושית התוס' פרק במה טומנין (שבת דף נ') שהקשו דבשלמא כלאים ושביעית אצטריכו וכו' אבל מעשר אמאי נקטיה דאפילו השרישו לא שייך מעשר וכו' עיין עליהם ומשום הכי השמיטה ודו"ק:

פרק ג

הלכה ג

עם השעשועית. בנוסח אחר כתב יד **עם השעועית**.

הלכה ד

ומ"ש **חזרת עם העוזרד**. בנ"א כת"י **התפוח עם העוזרד**.

ומ"ש **עם הרימון**. בנ"א כת"י **עם הרימין** וכן לשון המשנה פ"ק:

הלכה ט

כעשר אמות וחומש אמה. בנוסח אחר כתב יד כעשר אמות וחצי אמה על עשר אמות וחצי אמה והיא גירסת התוספתא שהביא מרן ז"ל ומ"ש בספרי רבינו

בשדה אחד בנ"א כת"י בשדה אחר ברי"ש וכן משמע ממ"ש בהל' י"א:

הלכה יב

היו לעשות. טעות סופר הוא וצ"ל דיו בדלי"ת וכן הוא בכתב יד:

הלכה טו

או אילן שהוא מסך על הארץ. בפי' המשנה כתב רבינו דהיינו שהענפין מגיעים עד לארץ כאהל ע"כ ומ"מ לאו דוקא עד לארץ דבשלשה טפחים סמוך לארץ מגיע לארץ מקרי וכמו שמבואר בתוספתא הביאה הר"ש ז"ל שם:

הלכה טז

שלא נאמר הארץ לא תזרע כלאים וכו'. עיין מה שכתבנו בריש פ"א:

הלכה יז

בין שתי שורות אלו. בנוסח כתב יד בין שתי שדות אלו:

הלכה יח

היתה שדהו וכו' שני מיני תבואה וכו'. קצת קשה דלעיל כתב ששני השדות מין אחד וכאן כתב שני מינין אמאי שינה ז"ל והדבר פשוט דכיון שהחרדל וחריע הם כלאים עם התבואה בכל גווני אסור ואפשר שלזה נתכוין רבינו לשנות להודיענו דלא שנא והר"י קורקוס ז"ל כתב דלעיל נקט מין אחד לרבותא דאיסורא והכא נקט שני מינין לרבותא דהתירא ולמ"ש מרן ז"ל דלעיל לא התיר אלא פשתן משמע דכל שאר מינין אסור וכאן לא הזכיר אלא חרדל וחריע משמע דכל שאר מינין מותר מלבד מ"ש ז"ל נראה לומר דודאי כשכתב רבינו לעיל פשתן לאו דוקא דכל שאין דרך לזרוע תלם אחד הוא הדין והוא הטעם הרי הרואה אומר שלא נתכוון אלא לבדוק שדהו ומינה דכשכתב כאן חרדל וחריע לאו דוקא דהוא הדין כל דדמי להו דלאו כי רוכלא הוא אכן בזורעים ירקות ישתנה הדין מטעם ההיזק וכו'.

ובס' צרור החיים ז"ל ראיתי בסוף לשונו שהקשה על המפרש וכו' ועל דברי רבינו ממתניתין דפרק לא יחפור דקתני מרחיקין את המשרה מן הירק ואם איתא דחרדל וחריע מזיקין לירקות אמאי לא קתני נמי התם הכי שמרחיקים נמי את החרדל וחריע מן הירק וכו' ורבינו ז"ל פ"י מהל' שכנים פסקה להההיא מתניתין דפרק לא יחפור וכתב דמרחיקין את המשרה מן הירק ולא כתב בחרדל וחריע מן הירק ולא מידי ע"כ ואם באנו להקשות קושיא זו תקשה אמתני' גופה דפ' לא יחפור דהא במתניתין דכלאים קתני אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע ואמאי לא תני לה באידך מתני' אלא ודאי דחדא מנייהו נקט וכמו שנתבאר מדברי התוס' יו"ט ז"ל שם דלא תני התם חרדל אלא לרבותא עיי"ש:

פרק ד

הלכה א
מותר לזרוע וכו'. כתבו התוס' ז"ל בשבת דף פ"ה ד"ה איתיביה וכו' דשתי שורות של דלועין מפסיקין בין קישואין לפול המצרי דקישואין ודלועין לא הוו כלאים וכו' אבל קישואין ופול המצרי הוו כלאים ע"כ. עוד כתבו שם ד"ה אמר עולא וכו' דתלם היינו שורה ובני ארץ ישראל קרו ליה תלם ובני בבל קרו ליה שורה:

הלכה ו
הרוצה לזרוע שדהו וכו'. שם במשנה פ"ב וכרבי חייא בירושלמי דמסתמא אדברי ב"ה קאמר והתוס' יו"ט ז"ל הקשה שם דכיון דבית הלל לחומרא אמאי לא תני לה בעדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה ע"כ. ולענ"ד נראה דאין זו חומרא כל כך דהא קמסיים במתני' וקרובים דברי אלו להיות כדברי אלו ומשו"ה לא חש למתנייה התם:

הלכה ז
רצה לעשות שדהו קרחת וכו'. בפ"ב ומדברי רבינו שם נראה דקרחת הוא חלק מן הארץ מרובע בין שיהיה זרוע בין פנוי שהרי כתב שם אבל יזרע מהם וכו' ג' קרחות וכו' ויהיה בין כל קרחת וקרחת קרוב מקרחת אחת בלא זריעה וכו' ע"כ. והראב"ד ז"ל כתב דמקום הזרע נקרא קרחת ומרן ז"ל כתב דכוונתו בהיפך מלשון קרחת ע"כ ולפי האמת נ"ל דכוונתו דג"כ מקום הזרע נקרא קרחת דהרי הפשט של לשון קרחת לא יופסד ועיין להתוס' יו"ט ז"ל:

הלכה יב
ורחב טפח. בנוסח אחר כתב יד נמחק.
אפילו שמונה עשר בכ"י אין שם אפילו:

הלכה טז
מכל אלו הדברים. מרן ז"ל הביא לשון רבינו שבפירוש המשנה דכלאים אין האזהרה בו אלא למראית העין וכו' ועיין מ"ש בריש פ"ב בס"ד:

פרק ה

הלכה א
הזורע וכו'. עיין מה שכתבתי בסייעתא דשמיא בפרק י' דמאכלות אסורות הל' ו':

הלכה ד

ולמה אסרו וכו'. בנוסח אחר כתוב ולמה אסרו לזרוע כלאי הכרם בחו"ל ולא אסרו כלאי זרעים וכו':

הלכה ז

אסור לזרוע ירקות וכו'. ראיתי בספר צרור החיים דף צ"ז שהקשה על רבינו מהסוגיא דבכורות פרק מעשר בהמה (בכורות דף נ"ד) דמדפריך לרבי יאשיה היכי מייתי לה בק"ו וכו' מוכח בהדיא דחטה עם חרצן ליכא משום כלאים אפילו דרך זריעה וזאת הסוגיא הזכירה הרב בעל ההשלמה ז"ל שמכחה חלק על דברי רבינו וס"ל דחטה לבדה או שעורה לבדה עם החרצן אפילו איסורא ליכא אפילו מדרבנן ואפילו בארץ ישראל עיי"ש שהניח דברי רבינו בצ"ע ובאמת דלכאורה היא קושיא עצומה ותפול ג"כ על הר"ן ז"ל שהביא מרן ז"ל שהקשה על דברי רבינו מהסוגיא דקידושין חזיוה לההוא גברא וכו' דבקל היא מתורצת כמ"ש מרן ז"ל ועוד נוסף עליהם שני דחיות אחרות בב"י סי' רצ"ה עיי"ש. ולמה לא הקשה על רבינו מזאת הסוגיא דבכורות ומרן ז"ל ג"כ איך הליץ בעד רבינו ולא נרגש מזאת הסוגיא וגם כאן לא ציין מהיכן הוציא רבינו דין זה כי אם הזכיר הסוגיא דפ' כל גגות וכו' דמשם אין הכרח לאסור מין אחד דדילמא כדינו קאמר. גם מרן ז"ל פ"א הל' ו' הזכיר זאת הסוגיא לסיוע פסקו של רבינו דבזרע זרעים וזרע אילן אין בו משום כלאים ולא נרגש מזה.

לכך נראה לומר דרבינו פסק כרבי יאשיה לענין המלקות בלבד משום דנהוג עלמא כוותיה ויש לנו להקל במלקות דבמקום מיתה עומד משא"כ לענין האיסור פסק כרבנן דס"ל חטה וחרצן שעורה וחרצן לחוד כדאיתא בחולין דף פ"ב ולכך אסר בהחלט הזריעה והפירות והיינו סתם ברייתא דפרק כל גגות שציין מרן ז"ל לדינו של רבינו דכיון דקתני זריעה סתמא משמע בחד מינא לחוד והיא סברת רבנן דפליגי ארבי יאשיה. וראה רבינו ג"כ לחוש לסברת רבנן מכח כמה משניות ובריייתות דסתמן כרבנן לאסור אפילו במין אחד כמ"ש התוס' ז"ל וזו אין צריך לפנים דכיון דנהוג עלמא כרבי יאשיה משמע דמצד הדין לית הלכתא כוותיה ובהכי ניחא הכל זולת דברי הר"ן ז"ל שהביא מרן ז"ל בפ"א שם שכתב דלענין איסור הפירות בחד מינא נמי אסור אפי' לדעת רבי יאשיה וכו' ע"כ דהא ודאי מההיך סוגיא דפרק מעשר בהמה משמע להדיא דלרבי יאשיה הוא מותר גמור גם למרן ז"ל שתמה שם דלמה השמיט רבינו הא והניחו בצ"ע ולא זכר מ"ש רבינו בפרקין וזה צריך ישוב גדול:

הלכה ט

הרואה כלאים בכרם חבירו וקיימן וכו'. מדקדוק לשון וקיימן משמע דבמי שיש רשות בידו לקיים או לעקור קאמר וכגון פועל וכיוצא בו וכמ"ש מרן ז"ל והרב ט"ז יו"ד סי' רצ"ו ס"ק ג' פי' דהך פועל דבירושלמי היינו אפילו בשעה שאינו עוסק במלאכתו וכו' ע"כ. וקשה דא"כ היכי קתני מתני' כשאגיע לו אלקטנו מותר הרי כיון שאינו עוסק במלאכה אינו רשאי להתעכב אפילו רגע עיין עליו:

הלכה יא

הרוח שעקרה וכו' יגדור. מרן ז"ל כתב יגדוד בדלי"ת מלשון גודו אילנא ובנוסח אחר כתב יד כתוב יגרור בשני רישי"ן והיא גירסת הר"ש ז"ל שם אך לפי' מרן ז"ל קשה קצת דכיון דרבינו העתיק כאן לשון עקירה משמע שעקרתן הרוח לגמרי וצריך להסירן מפני מראית העין אך מרן ז"ל נראה דנרגש מלשון יגדוד שכתב רבינו דר"ל שיחתוך אותם משמע שלא עקרתן הרוח לגמרי אלא שברתן קצת וכיון שאין להם עוד יניקה הו"ל כאילו נעקרו וכן משמע ממ"ש בפי' המשנה עיין עליו והשמיט רבינו ההיא דתבואה שהיתה נוטה תחת הגפן וכן בירק מחזיר משום דס"ל דהוא הדין והוא הטעם והתוס' יו"ט עמד בשינוי הלשונות עיין עליו ולהרב קול הרמ"ז ז"ל:

הלכה יג

אינן מתקדשות. בנוסח אחר כתב יד מוסיף כיצד תבואה שיבשה כל צרכה ובא ונטע גפן בתוכה וכן ענבים שבשלו כל צרכן וזרע ירק או תבואה בצידן אע"פ שזה אסור אינן מתקדשות:

הלכה יד

כרם שלא הגיעו וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל ולא אסרינן להו באכילה טעות סופר הניכר וצ"ל בהנאה:

הלכה טז

גפן שיבשו העלין וכו'. מבואר בדברי רבינו דלא איירי בשיבש הגפן לגמרי עד שאינו עושה פירות עוד דאז הוי כעץ בעלמא אלא כתב שיבשו העלין לבד כדרך כל האילנות שנושרין עליהן בימות החורף ולכך אסור לזרוע כיון שעדיין יש לה חיות בקרקע והראב"ד ז"ל הבין דבכל גווני קאסר רבינו וכ"כ מרן ז"ל דהו"ל לפרש ולענ"ד אין כאן השגה כלל לפי האמור גם התוס' יו"ט ז"ל הבין פי' אחר ואין צריך כי הדבר מבואר:

הלכה יח

הרואה בכרם וכו'. עיין מ"ש רבינו פ"א הל' ד' ועיין מ"ש שם:

הלכה כג

אסור לעבור וכו'. מרן ז"ל ציין מהמשנה סוף פ"ז דקתני המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור ומשמע דבהעברה בעלמא קאמר והכי מוכח בירושלמי ורבינו לא כתב כן אלא אסר ההעברה סתם אפילו לא הוסיף ואם הניחו תחת הגפן אז אם הוסיף וכו' קדש ובתוספתא (סוף פ"ד) קתני להדיא המעביר עציץ נקוב בכרם אסור אבל אינו מתקדש עד שיניחנו תחת הגפן ע"כ משמע דכוונת המשנה דאם הוסיף במאתים אסור היינו לאסור הפירות אבל לקדש בעינן שיהא מונח בארץ וכיון שרבינו לא הזכיר אלא קדש במונח בארץ משמע דבהעברה בעלמא אין כאן אלא איסור למעביר ולא שאני לן בין הוסיף ללא הוסיף וכבר עמד בזה התוס' יו"ט ז"ל ותירץ דדעת רבינו דאין להקפיד בהעברה בעלמא אי נמי שכבר ביאר רבינו לעיל דמשום קנס יש לאסור הפירות ע"כ והרמ"ז ז"ל כתב דהן הכי נמי דאם הוסיף אפי' בהעברה בעלמא נאסר ורבינו לא הוצרך לבארו כי פשוט הוא עיי"ש והנה בפי' המשנה כתב רבינו דבגמ' אמרו והוא שיניחנו תחת הגפן ע"כ ואנחנו לא נדע באיזה מקום אמרו כך אפשר שכך היתה גירסתו בגמ' ולפ"ז גמרא דידן פליגא על התוספתא ודאי אך בירושלמי אפשר לפרש דסירכא דלישנא דמתני' נקט ומשום דהך הנחה לאו בדרך קביעות קאמר אלא דרך עראי דהא העברה קתני במתני' לכך נקט בירושלמי לשון העברה אך התוספתא פליגא ודאי וניחא פסקו של רבינו:

הלכה כד

בצל שנטעו. מבואר בנדרים דף נ"ז כדברי רבינו אמנם בירושלמי פ"ה דכלאים אמרו בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו אפילו הוסיף מאה [לפנינו: מוסיף כמה] אסור ורבינו לא הזכירו נראה מפני שנלמד בק"ו מן הדין שביאר:

פרק ו

הלכה ד

ילדה פחות מטפח וכו'. פי' רש"י ז"ל בסוטה דף מ"ג שהיא שפל קומה ולא תגבה לעולם עד טפח אינה מקדשת את הזרעים וכו' ונ"ל דקסבר כדאמרינן במנחות קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן נינהו וכו' ע"כ ומרן ז"ל כתב דאין נראה כן מדברי רבינו שלא חילק בדין זה בין קנבוס ולוף לשאר זרעים ע"כ. ואי מהא הוה אפשר לומר דרבינו לישנא דברייתא נקט ומה שנפרש בברייתא נפרש בדבריו:

הלכה ו

מי שהיתה שדהו וכו' הופך את הזרעים וכו'. נראה דאחר ג' ימים קאמר שהוא שיעור ההתלעה כמ"ש בפ"ב הל' י"ג. ומ"ש
ואח"כ יחזור וכו' דבר פשוט הוא וכ"כ בפי' המשנה:

הלכה ז

המבריך וכו'. בפירוש המשנה ביאר רבינו לשון הטמנה ורש"י ז"ל הביאו התוס' יו"ט פירש מלשון ויברך הגמלים. ומ"ש
בתוך הדלעת שיבשה אף שבמשנה אמרו דלעת סתם משום דאם היא לחה קצת תיפוק לי משום הדלעת עצמה אך מ"ש
ונעשית כסילון לא ידעתי מאי אריא. והנה בעיקר הדין הרע"ב ז"ל פירש וז"ל המבריך את הגפן בארץ ועוברת ההברכה חוץ לששה טפחים דבתוך ששה טפחים אפילו יש עפר על גבה ג' טפחים אסור משום עבודת גפן יחידית ע"כ וכ"כ המפרש על הירושלמי וכן נראה מדברי רבינו בפי' המשנה וכאן סתם רבינו משום דס"ל שזה לא נאמר אלא כשעיקר הגפן נראה וכמ"ש בהל' ח' ועיין מ"ש בריש פרק שביעי:

הלכה ח

הבריכה בסלע. בפי' המשנה ביאר רבינו קרקע קשה משמע דס"ל דלאו דוקא סלע וכן משמע מהירושלמי שחילקו בין סלע קשה לרך:

הלכה יב

הדלה את הגפן וכו'. בריש פ"ח ביאר רבינו מהו אפפירות ומהו ערים וכו'. ומ"ש
אילן שאינו עושה פירות כגון וכו' משמע דאם עושה שום פרי אפילו סרק מהני להתיר ויש חולקין עיין להתוס' יו"ט ז"ל:

פרק ז

הלכה ב

וכמה יהיה בכל שורה ג' גפנים או יותר. אף דבמתניתין תנן הנוטע שורה של חמש גפנים וכו' כבר הכריח מרן דג' הוי שורה ולפי זה מאי דנקט במתני' חמש משום בית שמאי נקט לה:
וכן אם היה ביניהן וכו'. מבואר הדבר דאשתי שורות לחוד קאי שכתב לעיל היו שתי שורות וכו' וכן מוכח ממ"ש אח"כ היו שלשה שורות וכו' מכלל דעד השתא בשתי שורות איירי וכיון שכן נראה שהוציאו מהמשנה פ"ה דקתני כרם שהוא נטוע על פחות פחות

מארבע אמות ר' שמעון אומר אינו כרם וחכמים אומרים כרם רואין את האמצעיות כאילו אינן וס"ל לרבינו דמחלוקתן ביותר משתי שורות דבהכי שייך לומר רואין וכו' ודייק נמי דקתני על פחות פחות וכו' דקאי אכל שורה ושורה אבל בשתי שורות לחוד מודו חכמים לר"ש דאינו כרם דהא ליכא רואין וזה מדוייק בדברי רבינו שכאן פסק בשתי שורות דאינו כרם ושוב כתב דאם היו ג' שורות רואין וכו' והן הן דברי חכמים דר"ש וכן פירש בפירוש המשנה דאין הלכה כר"ש ומעין זה כתב התוס' יו"ט אלא שהוסיף לפרש בתיבת רואין אי קאי אחכמים או לא. ולענ"ד אין צריך לזה שהדברים הן פשוטים גם הרמ"ז ז"ל חלק עליו עיין עליו ואיך שיהיה מרן ז"ל נדחק בדבר וכמעט שהניח דברי רבינו בצ"ע מפני שנמשך אחר הירושלמי וכו' וכתב שגירסא אחרת היתה לו לרבינו בירושלמי ולענ"ד אין צריך לזה והירושלמי יתפרש בכמה פנים ומה גם שנחלקו בדבר רבי חנניא ורבי מנא עיי"ש:

הלכה ד

לפיכך הנוטע וכו'. בנוסח אחר כ"י כתוב מתחילה ועד סוף ועיקר הדין משנה סוף פ"ד כר' מאיר ור' שמעון ומ"ש מרן ז"ל ומ"מ צ"ע מנין לנו לחלק בדבר ע"כ אפשר דנפקא ליה מההיא דרבי זעירא בירושלמי דקאמר תוכו ח' חוצה לו י"ו וכו' כלומר דין י"ו וכ"כ התוס' יו"ט ז"ל אמנם הרמ"ז ז"ל חלק עליו עיי"ש אף שאינו מוכרח ועיין בספר בית דוד נר"ו:

הלכה ו

נטע שורה אחת בארץ וכו'. דברי ר' אליעזר בפ"ו ובפירוש המשנה כתב רבינו והלכה כרבי אליעזר בן יעקב ואין הלכה כר"א ע"כ ומזה קצת קשה לדברי מרן ז"ל שכתב דאין עליו חולק דכיון דבפירוש המשנה כתב דאין הלכה כמותו לא הו"ל למימר דאין עליו חולק אכן י"ל דכלפי פסקו כאן הוא שכתב כן:

הלכה ז

הנוטע חמש גפנים וכו'. בס' כתב יד קדמון מצאתי כתוב וז"ל מלשון הר"ם שמענו שהאחת יוצאה זנב הוא שהזנב יהיה כנגד אמצע שני גפנים משורה שניה כזה ספר הבתים ע"כ ועיין עוד להתוס' יו"ט ז"ל פ"ד משנה י':

הלכה טז

אם היה העומד כפרוץ וכו'. בס' כתב יד קדמון מצאתי כתוב וז"ל מלשון הר"ם שמענו שאם פרוץ כעומד אף כנגד הפרוץ מותר ע"כ מס' הבתים עכ"ל ועיין עוד להתוס' יו"ט ז"ל פ"ד משנה ד':

הלכה יז

מחיצת הכרם שנפרצה וכו'. ברישׁ ב"ב ובב"ק דף ק' מחיצת הכרם שנפרצה אומרים לו גדור חזרה ונפרצה אומרים לו גדור נתייאש ממנה הרי זה קדש ופירשו התוס' דמדלא קתני חייב לגדור משמע דאינו חייב אא"כ התרו בו ולכך כשנפרצה פעם שניה צריך לחזור ולהתרות בו שאינו סבור שחייב לגדור כל שעה אכן בפעם שלישית יש להסתפק ור"ת פירש פי' לענין התוספת וכו' ושם הביאו התוס' דיש גורסין דתנן והכריחו ז"ל דאינה משנה עיי"ש ואני הצעיר מצאתיה מבוארת בתוספתא ריש פ"ג עיי"ש:

הלכה יח

בית שחציו מקורה וכו'. עירובין דף צ"ג. ומ"ש בספרי רבינו **ואם השוה וכו'** בנוסח אחר כתב יד לפיכך אם השוה וכו':

הלכה יט

מותר לזרוע בגדולה. שם דף צ"ב ולדעת רש"י כפי מה שהבינו התוס' דוקא זרעים הוא דשרי אבל לוף וקנבוס דאיסורן מן התורה כמ"ש רבינו הל' ג' לא ודעת התוס' אינו כן ורבינו העתיק הדברים כדרכו הטוב:

הלכה כג

הבית שבכרם וכו' עד ד' טפחים. בנוסח אחר כתב יד עד ד"ט נמחק אמנם בירושלמי הוזכר לשון זה ובעיקר הדין קצת קשה לפי' רבינו דמפרש זה הירושלמי דקאי אבית דקתני מתני' איך יקרא בשם בית ואין בו אלא מג' טפחים עד ד' ועוד דהיינו שומירה שבכרם שכבר נשנית במשנה והזכירה רבינו לעיל ואולי י"ל דבית זה אינו עשוי לדירה אלא לשמור בו כלי הכרם ולכך לא קפדינן אגובה דאין עשוי לגובה משא"כ השומירה דעשויה לעמוד הצופה עליה כדי לשמור כל הכרם לכך צריכה להיות גבוה וכו':

פרק ח

הלכה ב

או שנטען וכו'. בנוסח אחר כתב יד כתוב אם נטען ונראה פשוט שגירסא מוטעית היא וצ"ל או:

הלכה ז

גנה קטנה וכו'. פ"ב דעדיות ופירשה שם רבינו קרוב לפי' הראב"ד ז"ל כאן שהעריס הוא מבפנים וכן פירש הרע"ב ז"ל וישתנה הדין גם הראב"ד ז"ל האריך שם הרבה ולפ"ז מ"ש מרן ז"ל שפירש רבינו לפי דרכו היינו לפי דרכו בחיבורו. ומ"ש

אם יש בה מלא בוצר וכו' בירושלמי ריש פ"ו הביאו משנה זו ואמר רבי יונה אמה בוצר ואמה סלו אמה בוצר ואמה סלו ע"כ פי' שמכל צד יהיה בו אמה לבוצר ואמה לסלו:

הלכה ח

גפנים שהיו וכו'. היינו ה' גפנים לפחות. דאז יקרא בשם ערוס כמ"ש בהל' ב' ומ"ש **או בכולם** טעות סופר הניכר הוא וצ"ל או בסולם וכ"כ הר"ש ז"ל והרע"ב ז"ל:

הלכה ט

שני כתלים וכו'. הר"ש והרע"ב ז"ל נמשכו אחר פי' הראב"ד ז"ל עיין עליהם. ומ"ש **ואע"פ שהזרע מכוון וכו'** פי' להלן מן העריס שהוא עשוי בקרן זוית של הכתלים ומתבאר עוד מתוך פירושו להמשנה עיין עליו:

הלכה יג

כל השיעורין וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל על מ"ש רבינו

ואם אמר לתינוק וכו' היינו מדאמרינן בפ' תולין גבי כשותא בכרמא דרב משרשיא יהיב פרוטה לתינוק גוי וזרע ליה וכו' וצ"ל דהוה זורע שני מיני זרעים וחרצן במפולת יד וכו' ע"כ מכאן קשה קצת למ"ש בב"י יו"ד סי' רצ"ה גבי מ"ש הטור דאסור להניח לגוי להרכיב בשלו שכ"כ הרמב"ם וכ"כ הרא"ש מדאמרינן בפ' תולין דאפילו כשותא בכרמא אסור להניח לגוי לזרוע בכרמו ע"כ ולפי דברי מרן כאן דהא דכשותא בכרמא הוי חטה ושעורה וחרצן במפולת יד דהוי דאורייתא לישראל מאי אפילו דקאמר הן אמת שהן דברי הרא"ש ז"ל אבל מ"מ לא הו"ל לפתוכי דברי הרמב"ם בזה כיון שאין הראיה שוה. אכן בהכרח צ"ל דלא נחית התם הרב ב"י אלא לאשמועינן הדין וסברות הגדולים ז"ל אמנם אי קשיא מ"ש בפ"א עיי"ש.

ומ"ש מרן עוד וקשיא לן מאחר שאסור באכילה למה ליה לרב משרשיא למזרעיה וכו' ע"כ אף לפי מ"ש לעיל דהא דרב משרשיא הוה חטה ושעורה וחרצן במפולת יד דהוי דאורייתא אתי שפיר ודו"ק ומ"ש מרן ז"ל בסוף דבריו דס"ל לרבינו דרבי יאשיה מודה דאף באין שם ג' מינין אסור ע"כ קשה מהסוגיא דבכורות דף נ"ד דמשמע התם דלרבי יאשיה חטה וחרצן או שעורה וחרצן לא נאסרו כלל וכבר כתבתי בזה לעיל פ"ה הל' ז':

פרק ט

הלכה א

או של חברו. בתורת כהנים פרשת קדושים בהמת אחרים על בהמת אחרים מנין ת"ל את חקתי תשמורו ופי' הרב קרבן אהרן ז"ל דהכוונה תשמרו אותם בכל אופן שיהיה ובהמתך לאו דוקא דדבר בהווה:

אבל אם העלם זה בזה או שעוררן בקול וכו'. נראה דנפקא ליה לרבינו ממ"ש בהל' ט' דהיושב בעגלה שמושך אותה כלאים לוקה שישיבתו גורמת לבהמה שתמשך ובהל' ז' פסק שההנהגה אפילו בקול לוקה עיי"ש ומפני זה חייב מ"מ מיהא וקרוב להבין דקעבר אדאורייתא ע"פ האמור:

הלכה ב

ואסור להישראל וכו'. כתב מרן בפ' הפועלים איבעיא לן אמירה לגוי באיסור לאו אי שרי ולא אפשיטא ע"כ נראה דדייק מדברי רבינו דהכי משמעות לשונו אמנם לפי מ"ש רבינו פ"י דה"ל מלכים הל' ו' דבני נח הוזהרו על הרבעת בהמה אפילו אם הבהמה של הגוי נאסרה האמירה ואם היא של ישראל אסור אפילו להניחו כמ"ש רבינו פ"א הל' ו' גבי הרכבת האילן שגם בה הוזהרו בני נח כמ"ש שם רבינו ועיין עוד בס' צרור החיים ז"ל וכבר כתבתי הנראה לענ"ד שם. ושוב ראיתי להש"ך יו"ד סי' רצ"ז שתמה על הדרישה ז"ל שכתב כנ"ל וכתב עליו שלא האמין שיצאו דברים אלו מפיו וכו' מפני שנתחלף לו מפ"ו לפ"י מחמת טעות הסופרים וכל הישר הולך:

הלכה ו

הילודים מן הכלאים וכו'. מרן ז"ל הזכיר הסוגיא דפ' אותו ואת בנו אמתניתין דפ"ח דכלאים והזכיר דברי הרא"ש ז"ל שתמה על רבינו שחייב מלקות על המרכיב הכלאים אפילו על מין אמו דנראה דפשיטא ליה דחוששין לזרע האב ולעיל פסק דאם היו אמותיהם משני מינין לוקה אלמא פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב וכו' ע"כ ומרן ז"ל בקש להליץ בעד רבינו ולא יכול עד שהגיה בדבריו וכו' עיי"ש. ואם כי בער אנכי מאיש תם אני לא אדע למה לא נפרש פי' אחר בדברי רבינו ויתיישב הכל באין צורך לשום דוחק ולא לשום הגהה והוא דבדין זה דאפילו על מין אמו לא נגע ולא פגע בחששת זרע האב כלל אלא טעמו הוא מדתנן במתניתין פ"ק דכלאים ופסקו רבינו בהל' ד' דשני מיני בהמה או חיה שדומין זה לזה וכו' הואיל והם שני מינים הרי הם כלאים וכו' ושם הזכיר הפרד עם החמור ג"כ אלא שהוצרך לשנותו כאן כדי שלא נטעי דהתם דוקא מפני

שאמו סוסיא לכך נאסר הרכבתו על החמור אבל באמו חמורה הוה אמינא דשריא לכך הוצרך לשנות כאן דאף שאמו חמורה אסור להרכיבו על מין אמו מכח דמתני' סתמא קתני דכיון שהם שני מינים עכ"פ הוו כלאים ומעתה הסוגיא דאותו ואת בנו אינה ענין לדין זה דהתם שקיל וטרי תלמודא אי מצי לדעת מה יסבור רבי יהודה בזרע האב ולפי דעת המקשן משיב לו התרצן בדרך שקלא וטריא אמנם לפי האמת אין לנו לזוז מסתם מתניתין בלי חולק דאסר אפילו על מין אמו כיון שעכ"פ שני מינין הם.

ובהכי ניחא טפי למ"ש הש"ך ז"ל ביו"ד סי' רצ"ז על מ"ש השו"ע דאם היו אמותיהם מין אחד מותר ופי' ז"ל דכשאביהן מין אחד דוקא קאמר וכו' דמלבד דהוי היפך מה שהבין הרא"ש ומרן ז"ל דמדקפיד אאמהות שמע מינה דאין להקפיד על אבותם ולא עוד אלא שנתקשה שם על מ"ש מרן ב"י בשו"ע דאם היו אמותיהם שני מינין אסור להרכיבן זה על זה אע"פ שאבותיהם מין אחד והקשה ז"ל דאיפכא הו"ל למימר אע"פ שאבותיהם שני מינין וכו' ונדחק בדבר הרבה עיין עליו. אמנם לפי דרכנו תפול קושיא זו אף על דברי מרן גופיה אך כפי מה שהבין דברי רבינו הדין עמו ודו"ק:

ואם הרכיב לוקה וכו'. עיין מ"ש מרן ז"ל ועוד דאף מכת מרדות אין מלקין על הספק ע"כ דברים תמוהים הם דבכמה מקומות חייב רבינו מכת מרדות על הספק עיין רפ"ג דאיסורי ביאה ופי"ז הל' ז' ופי"ט הל' י' וספ"ג דביאת מקדש ופ"ו דאיסורי מזבח הל' ג' וכן הקשה בס' צרור החיים ז"ל:

הלכה ז

כל העושה מלאכה וכו'. הנה בפ"ח דכלאים תנן כלאי בהמה מותרים לגדל ולקיים ואינן אסורים אלא מלהרביע וכו' בהמה עם בהמה חיה עם חיה בהמה עם חיה וחיה עם בהמה טמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה טהורה עם טמאה וטמאה עם טהורה אסורים מלמשוך ולחרוש ולהנהיג ע"כ וביאר שם רבינו דחלוקות ראשונות עד טהורה עם טהורה קיימי אאיסור ההרכבה שהזכיר קודם וחלוקת הטמאה עם טהורה וכו' קאי אחרישה והנהגה דניתוסף בהם איסור זה וזה ענין מה שאמר הכתוב לא תחרוש בשור ובחמור יחדו ושאר מינין אינן אסורים אלא מדרבנן ע"כ והוא פסקו של רבינו ג"כ כאן שעל הטמאה עם הטהורה דוקא הוא שחייב מלקות ושאר מינין אינן אלא מדברי סופרים כמ"ש אבל מדברי סופרים וכו' משא"כ בהרבעה שאסר סתם בריש פרקין דמדכתיב בהמתך סתמא הרי כולן בכלל. ומזה אני תמיה על הש"ך ז"ל בריש סי' רצ"ז דאמה שכתוב בשו"ע המרכיב זכר על נקבה שאינו מינו בין בבהמה בין בחיה ובעופות וכו' ה"ז לוקה כתב ז"ל דמשמע אפילו עם טהורה לוקה וכן משמע לקמן סעיף י"א והיינו כדעת

הרא"ש והטור ודלא כהרמב"ם שס"ל דאינו לוקה בזה אלא אסור מדרבנן ע"כ והרי רבינו ז"ל דעת שפתיו ברור מללו דבהנהגה דוקא הוא שמחלק בין טהורה עם טמאה לטהורה עם טהורה אבל בהרבעה דביה קעסיק ואתי בשו"ע אין לחלק בשום מין אף לדעת רבינו וכעת צ"ע אם לא שנדחוק דמ"ש דאינו לוקה בזה לא קאי אלא אהנהגה ודו"ק:

הלכה ט

עגלה שהיו מושכין וכו'. כתב מרן ז"ל דרבינו השמיט ההיא דהשלישית הקשורה לרצועות וכו' מפני שהוא מפרש דהיינו שהעגלה השלישית הקשורה עם הקרון אסור לשבת בה וכו' ולא הוצרך לכתוב זה שהוא נכלל במ"ש שישיבתו גורמת שתמשך העגלה ע"כ. והנה לשון המשנה המנהיג סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים ר' מאיר פוטר והשלישית שהיא קשורה לרצועות אסורה ע"כ ולפי פי' מרן ז"ל למה הפסיק בסברת ר"מ כיון שדין השלישית שוה להיושב בקרון וכו' ותו דאם איתא אמאי תני בחלוקת יושב בקרון סופג את הארבעים ובחלוקא דהשלישית תני אסורה דמשמע איסורא בעלמא גם מתוך דברי רבינו בפירוש המשנה נראה קצת שאין כאן מלקות בהשלישית שהרי לא חייב מלקות אלא בהיושב בעגלה ובקרון ושוב הפסיק בדברי ר"מ ושוב פי' שהשלישית אסור לשבת בה כשימשכו העגלות ההם וכו' ע"כ דמשמע דאיסורא בעלמא קאמר. תו איכא למידק דמדקתני במתני' והשלישית וכו' משמע דעד השתא בשתים איירי וכן פירש רבינו שם דהם קרון ועגלה קשורים זה בזה והשלישית קשורה ברצועות וכו' דמשמע דטעם חיוב השנים מפני שבישיבתו מושכת העגלה משא"כ השלישית שאינה הולכת עד שיתחילו וימשכו אותה השתי עגלות אחרות וכן מדוייק דברי רבינו שם וכיון שכן אין נראה לחייב מלקות בזאת השלישית מהטעם האמור ועוד שרבינו לא הזכיר שתי עגלות אלא עגלה סתם משמע כדבר האמור שכיון שהשתי עגלות להם פעולה אחת שוה דמכח ישיבתו גורם שתמשוך לכך הזכיר הדין עם הטעם בסתם משא"כ בשלישית דאין בה זה הטעם אין לחייבו מלקות ולזה לא חש להזכירו מכ"ש דלא גרע מהמזווגן שכתב לעיל שהוא פטור אבל אסור. ותדע עוד דלא הזכיר רבינו ההיא דאין קושרין את הסוס לצדדי הקרון ולא לאחר הקרון וכו' דקתני במתני' התם ודאי דהיינו טעמא משום דלא גרעי מהמזווגן שהזכיר לעיל וכל עוד שאין ישיבתו גורמת שתמשוך העגלה אין כאן מלקות אלא איסור בעלמא:

הלכה יא

בהמת פסולי המוקדשין וכו'. טעם רבינו מבואר דמדכתיב בהך קרא ואם כל בהמה טמאה הרי דינה כדין בהמה טמאה גמורה וגם לענין החרישה וכו' ועיין עוד בשו"ת

הרדב"ז שנדפסו מחדש סי' פ"ה אך למ"ש מרן ז"ל להשגת הראב"ד ז"ל דדברי רבינו כפירוש רש"י והראב"ד כרבינו תם ע"כ הנה רש"י ז"ל במכות דף כ"ב פירש דתורת חולין ותורת קדשים יש עליו ותמה ז"ל דמנ"ל דחולין וקדשים הוו כלאים זה בזה ע"כ ואין זה דעת רבינו כלל דהוא ז"ל לא תלה הכלאים אלא להיותן טהורה עם טמאה ור"ת ג"כ אינו נראה כפי' הראב"ד שהרי פי' שם הטעם משום דכתיב כצבי וכאיל שהם שני מינין ואין זה כדעת הראב"ד אלא מפני שהם חיה עם בהמה כמבואר. אכן כדי ליישב דברי מרן ז"ל נ"ל דכוונתו לומר שהדיעות הם קרובים ותמיהת רש"י ז"ל תתורץ בדברי רבינו דבזה דוקא הוא דקפדינן אקדש וחולין מפני שהכתוב קראה טמאה.

שוב ראיתי להמל"מ ז"ל שנתקשה בדברי מרן אלו ופי' דעת רבינו דקודם פדיון קאמר דלוקה אכן אחר שנפדה אין בו אלא איסור בעלמא כמ"ש פ"א דהלכות מעילה דאסור להרביע בבכור או בפסולי המוקדשין עיי"ש. ולענ"ד איני רואה הכרח חותך לזה דאם קודם שנפדה קאמר רבינו היכי קרי ליה הכא חול ואי משום שהומם מ"מ הקדושה שבו לא פקעה בהכי מכ"ש דאפי' אחר שנפדה אסר רבינו הגיזה והעבודה שם ומשמע דמדאורייתא קאמר שהרי כתב שם אבל המקדיש בעלת מום קבוע למזבח אינה אסורה בגיזה ועבודה אלא מדבריהם מכלל דעד השתא מדין תורה קאמר והרב כתב שם דמאי דאסור בגיזה ועבודה לא חשיב קדושה ולא זכיתי להבינו שאם אינה חשובה קדושה למה מועל בה מדין תורה. לכך יותר נראה לענ"ד לומר דודאי אחר שנפדית קאמר רבינו דלוקה דאז הוי כקדש וחול מעורבין זה בזה אמנם קודם שנפדית הרי היא בקדושתה הראשונה אלא שמקודם היתה ראויה למזבח ואחר שהוממה היא לבדק הבית וקדושתה לענין גיזה ועבודה וכו' הרי היא כמו שהיתה. וההיא שכתב רבינו דאסור להרביע בבכור ובפסולי המוקדשין איירי או בכולל בין קודם פדיון בין אחריו ומלבד איסור הכלאים ניתוסף בו איסור עבודה בקדשים לענין מעילה או איירי בקודם שנפדו דוקא דאין שייך בו כלאים כאמור אלא משום עבודה בקדשים ומאי דנקט לשון איסור הוא מפני שהעתיק דברי הברייתא דמועד קטן דף י"ב דקתני אין מרביעין בבכור ולא בפסולי המוקדשין ע"כ ולעולם שהכל לפי דינו ומרן ז"ל שם לא זכר מזאת הברייתא והבין שרבינו הוציא אותו דין מההיא דמכות שהיא דינו של רבינו כאן ומכח זה הקשה על רבינו דלמה לא כתב שלוקה ולחלוקא דבכור לא ציין מהיכן הוציאה רבינו והדבר ברור כשמש עד שראיתי להמל"מ שם שכתב כן אלא שהאריך ללא צורך כמבואר.

גם ראיתי להמל"מ ז"ל כאן שנתקשה בדברי הראב"ד ז"ל דלמה לא השיג על רבינו בעיקר הדין שכתב לעיל הל' ז' דדין כלאים אינו נוהג אלא בטהורה והניחו בצ"ע עיי"ש. ולענ"ד

י"ל דלעולם גם בעיקר הדין הוא חולק על רבינו אלא דלעיל לא ראה מקום להשיגו מפני שרבינו יצק יסודתו בפסוק שאמר בפי' שור וחמור והמשנה דכלאים כבר ביארה ז"ל לפי דעתו כנ"ל משא"כ בהא דפסולי המוקדשין דאין לנו שום ביאור לומר דטעם הדבר הוא מפני היותה כטמאה כאן מצא מקום להשיג מכ"ש דממילא יפול כל הדין לדעת הראב"ד ז"ל וכן זכיתי ומצאתי להרדב"ז ז"ל שנדפס מחדש בסי' רפ"ט שכתב בפשיטות שהראב"ד השיג על רבינו בעיקר הדין עיי"ש. ואנו לא מצאנו כי אם זאת ההשגה ודו"ק:

פרק י

הלכה ה

הכלאים אין לו שיעור אפילו חוט כל שהוא וכו'. הנה רבינו בפ"א דמעילה הל' ז' גבי גיזת הבכור שלא מצאו לו חז"ל שיעור כתב ז"ל ויראה לי שאינו לוקה עד שיגזוז כדי רוחב הסיט כפול לא יהיה זה חמור משבת ע"כ נראה דגם כאן גבי כלאים יהיה דינו כך דאף דשיעורו בכל שהוא מ"מ איזה שיעור קל בעינן ובפרט לענין מלקות וכבר ראינו שהתנא השוה השבת לכלאים כדתנן התוכף תכיפה אחת אין בה משום כלאים והשומטה בשבת פטור ע"כ אף אנו נאמר דלענין איסור בכל שהוא ממש אך לענין מלקות ילפינן ליה משבת:

הלכה טז

תופרי כסות וכו'. המדקדק בדברי רבינו יראה ששינה מדין תופרי כסות למוכרי כסות מלשון המשנה וגם בדבריו עצמם ונראה לענ"ד משום דבתופרי כסות הם קבועים ועומדים וכיון שאין מתכוונין שרו משא"כ המוכרים שישתנה דינן מחמת המציאות הן מפני שצריכין להראות הגוון ומדת ארכן ורחבן הן מצד הקונה שרוצה לבקר אותו בגד ועל כולן נתכוון רבינו שאם ההנאה מגעת לגופן יש להם ליזהר ושלא לכוין משא"כ אם אינה מגעת לגופן כגון שחושש פן יטנפו הבגדים מחמת הגשמים וכיוצא ומכסה אותם בבגד כלאים אף שהוא מכוין מ"מ אין לו הנאת הגוף ולכך דקדק לכתוב שיציל להם הכלאים שעל כתיפן מן החמה ולא יתכוין בגשמים להתחמם בו ע"כ כלומר שתגיע ההנאה לגופן הוא שאסור וכן מדוקדק בדין הביצה שהזכיר אח"כ וכ"מ בירושלמי שדרשו אקרא דלא יעלה עליך למה שהוא הנאה לגוף עיי"ש ועיין עוד להט"ז ז"ל יו"ד סי' ש"א:

הלכה כ

ציץ של עור וכו'. איני יודע לשער איך יהיה בציץ זה דין כלאים אם לא שנאמר דמדרבנן מיהא אסור מפני מראית העין:

הלכה כב

ומטפחות שמספגין בהם הכלים והקרקעות. נראה שזה הוא מטפחות הספג ששנינו במשנה פ"ט דכלאים ושם פי' רבינו ומטפחות הספג שינגבו בהם כל הגוף ע"כ וכאן פי' פירוש אחר משום דכל מה שהוא בשם ספג הרי הוא בכלל האיסור אלא דבירושלמי משמע דאינו אסור אלא במתכוין לשם מלבוש אבל אם אינו מתכוין לא ורבינו לא חילק אך אפשר שסמך לדין תופרי כסות ומוכרי כסות שכתב לעיל הל' ט"ז:

הלכה כה

מותר לעשות מן הכלאים תכריכין למת. משנה פ"ט והקשה הר"ש ז"ל דבנדה אמרינן הטעם משום דבמתים חפשי ותימה דליתסר משום לועג לרש דאפילו ציצית אמרינן בפ' התכלת דההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש כ"ש שאין להלבישו כלאים משום לועג לרש ותירץ דמצות ציצית שאני שהיא שקולה ככל המצות וכו' אי נמי שאני כלאים דדומיא דהכי בחי שרי שהרי אין מגיע שום הנאה לגוף שהרי הוא מת ע"כ ולענ"ד לועג לרש לא נאמר אלא כלפי החיים שמראין עצמן שמקיימים המצות משא"כ כלפי המתים עצמן כיון שהם פטורין מכל המצות א"כ הכל שרי לגבייהו דבמתים חפשי ומשו"ה שרו בכלאים הם עצמן ודו"ק:

הלכה כו

המת והבהמה וכו'. מדסתם ז"ל משמע דאפילו מדרבנן אין בו איסור וקשה קצת דמאי שנא מעשר מצעות שבתחתונה כלאים דאסור לישב עליהן שמא תכרך לו נימא אפילו שאינו דרך עליה (ואפילו שאינו מתכוין) וכמ"ש לעיל הל' י"ב והכא שרי אפילו לנושאן עליו אם לא שנאמר דהכא משום דהוי מילתא דלא שכיחא על דרך שכתב מרן ז"ל בדין שאחר זה ומסתברא ג"כ דאם הוא מכוין פשיטא דאסור:

הלכה כז

וכבר ביארנו וכו'. הראב"ד ז"ל השיג על רבינו דאמת הוא דכל הספיקות אינן של תורה מיהו קי"ל כל ספק איסור תורה לחומרא וכו' ומרן ז"ל כתב דחז"ל הוא שהקילו משום דהוי מילתא דלא שכיחא ע"כ ובפ"ט דהל' טומאת מת כתב רבינו דדבר ידוע שכל הספיקות הן מדבריהם וכו' והראב"ד ז"ל השיג עליו דזהו שיבוש גדול וכו' ומרן ז"ל תמה עליו דהכא הודה לדברי רבינו ושם כתב שהוא שיבוש גדול וכוונתו ז"ל מבוארת מפני

שתפס למ"ש רבינו דבר ידוע וכו' דמשמע קצת דגם בזו השיג. אך לתרץ תמיהא זו כדי שהראב"ד ז"ל לא יסתור דברי עצמו קל הוא כמבואר למעיין והפר"ח ז"ל יו"ד סי' ק"י בתחילת כללי ספק ספיקא כתב על דברי מרן ז"ל והרב בני שמואל ז"ל שלא ירדו לסוף דעתו של הראב"ד עיין עליו. ולענ"ד נראה דמרן ז"ל כל יקר ראתה עינו כדבר האמור ואין צריך להאריך והט"ז ז"ל יו"ד סי' ש"א פי' דברי רבינו באופן אחר עיין עליו:

הלכה כט

הרואה כלאים וכו'. פשטן של דברי רבינו שאינו מחלק בין אם הלובש כלאים שוגג או מזיד דכיון שהרואהו מכיר בו שהוא כלאים דאורייתא קופץ בו וקורעו עליו. ונראה להביא ראיה לזה מההוא עובדא דאיתא בברכות דף כ' דרב אדא בר אהבה חזייה להההיא כותית דהוה לבישא כרבלתא בשוקא סבר דבת ישראל הות קם קרעיה מינה וכו' משמע דאף שאין הלובש יודע בו קאמר דהא גבי גויה אין לחלק בין שוגג למזיד ואין לומר דדרך מלבוש זה להיות בו כלאים ודאי והו"ל מזיד גמור דהרי רש"י ז"ל פי' כרבלתא לבוש חשוב כמו פטשיהון וכרבלתהון ע"כ (וחש) [וחס] לנו לומר שאותם הצדיקים היו לובשים כלאים דאורייתא אלא ודאי דבזה המלבוש היה מעורב בו כלאים ואף שהיה חשוב לא נמנע אותו חכם לקיים מצוותו. שוב ראיתי להטור יו"ד סי' ש"ג שאחר שהביא דברי רבינו הזכיר דברי הרא"ש ז"ל שמחלק בין שוגג למזיד משמע דהבין דרבינו אינו מחלק בהכי ולדברי הרא"ש ז"ל יש לידחק דאותה כרבלתא היה בה כלאים מפורסם ונראה לעינים דהו"ל מזיד גמור וכן מצאתי להדרישה ופרישה ז"ל וראיתי להרב ב"ח ז"ל שרצה לפרש דברי רבינו שגם הוא מחלק בין שוגג למזיד עיי"ש ומהמעשה שהזכרנו לא משמע הכי:

ולמה נדחה בהשב אבידה וכו'. ראיתי בס' צרור החיים ז"ל שתמה על רבינו וז"ל ותימה על הרמב"ם ז"ל למה לא נתן טעם שאמרו בש"ס שב ואל תעשה שאני כי היכי דלא תקשה ונגמר מניה ואם לא חשש לומר טעם זה למה באבידה חשש דלא תקשה ונגמר מניה וכתב מפני שהוא לאו של ממון והיה די לומר הואיל ופרט התורה ואמרה והתעלמת ולמה רבינו שינה טעמו מטומאה לאבידה ולא כתב מסקנת הש"ס דשב ואל תעשה שאני. והרואה יראה דכפי מ"ש רש"י ז"ל שם אין כאן קושיא שהרי פי' מטומאה גופה שהותרה לכהן ונזיר ליטמא למת מצוה וכו' היינו טעמא דלא גמרינן מינה וכו' דמעיקרא (כשניתן) [כשנכתב] לא תעשה דטומאה לא על מת מצוה נכתב כשם שלא נכתב על הקרובים אבל השבת אבידה ופסח לכל ישראל נאמר ואצל כבוד הבריות ניתנו לידחות על כרחך דדחייתן אינה בידים אלא בישיבתן תדחה המצוה משא"כ כלאים וכו' ע"כ

נמצא דהך טעמא דשב ואל תעשה לא נאמרה בגמ' על טומאת כהן ונזיר דהתם היינו טעמא מכח קרא וכו' דהו"ל כאילו לא נכתב על מת מצוה ומפני זה לא כתב רבינו שום טעם לטומאת מת אלא הזכיר הפסוק לבד ומה שנתן טעם להשבת אבדה אף דבשב ואל תעשה הוה סגי מ"מ כיון שתירוץ איסורא מממונא לא ילפינן נאמר תחילה בגמרא בביאור ובעלמא נמי אמרינן הכי ראה רבינו להזכירו לפסק הדין ואין כאן קושיא כלל:

אבל דבר שאיסורו מדבריהם וכו'. בספר מעיל שמואל ז"ל הקשה בשם מוהרח"ש ז"ל מההיא דעירובין דף ס"ג רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה להההוא גברא דקא אסר ליה לחמריה בצינתא בשבתא רמא ביה קלא ולא אשגח ביה א"ל ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל כי האי גוונא מי מתחזי כאפקירותא א"ל אין חכמה ואין תבונה וכו' כל מקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב ע"כ הרי דאף בדבר של דבריהם שהרי להשתמש במחובר אינו אלא משום שבות ואפ"ה אמר לו אין חכמה וכו' ותירץ ז"ל דשבות עיקרו מן התורה אי נמי דכלל זה לא נאמר אלא היכא דאינו יכול אח"כ לנדותו וכו' אי נמי משום דרמא ביה קלא ולא אשגח וכו' ע"כ. והתירוץ השלישי נראה יותר שהרי היה שם גם רב אשי ואותו האיש לא חשש על כבודו ג"כ ואפשר עוד דלעולם כך הוא האמת דפסוק זה לא נאמר אלא על איסור תורה אמנם רב אשי השיב לו כן להורות שמחל לו על כבודו כאלו הוה איסור תורה דאין חולקין כבוד לרב כלל:

הלכה לב

כהנים שלבשו וכו'. למה שהשיג הראב"ד ז"ל מלבד הלצת מרן ז"ל עוד נראה דרבינו דרכו להעתיק הנאמר בגמ' ולשון הגמ' כהנים סתם. ומכיון דלא אשתרי להו כלאים בלא עידן עבודה מעתה באיסוריה קיימי אפילו במקדש ולענין דברי מרן ז"ל עיין להרב חיים אבועלפיה ז"ל בס' עץ החיים דף קכ"ב ע"ג: